

горизонти фантастики

Конні
ВІЛЛІС
Книга Судного дня

УДК 82/89
ББК 84.7
В44

DOOMSDAY BOOK. Copyright ©1992 by Connie Willis

Серію «Горизонти фантастики» засновано 2011 року

Переклад *Ірини Савюк* і *Валерія Верховського*

Вілліс Конні

В44 Книга Судного дня : роман / Конні Вілліс. —
Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. — 576 с.
ISBN 978-966-10-2118-0 (серія)
ISBN 978-966-10-2037-4

Що буде, якщо людина опиниться не в тому місці і не в той час? Швидше за все, що нічого доброго. Принаймні, так трапилося із головною героїнею роману Ківрін — студенткою Оксфорду, котра із 2054 року потрапила в середньовічну Англію 1348 року, у самий розпал епідемії чуми. Їй залишається покласти-ся лише на себе та на людяність інших.

А щодо самого роману, відзначеного трьома найпрестижнішими преміями SF — Х'юго, Неб'юла і Локус, як і його титуло-ваної авторки, то вони коментарів не потребують.

УДК 82/89
ББК 84.7

Літературно-художнє видання

Вілліс Конні

КНИГА СУДНОГО ДНЯ

Фантастичний роман

Підписано до друку 30.05.2015. Формат 60×90/16. Папір офсетний.
Гарнітура Galleon. Умовн. друк. арк. 36. Умовн. фарбо-відб. 36.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34А, м. Тернопіль, 46002

Навчальна книга — Богдан, а/с 529, 46008

тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66

office@bohdan-books.com, www.bohdan-books.com

Охороняється законом про авторське право. Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.

ISBN 978-966-10-2118-0 (серія)
ISBN 978-966-10-2037-4

© Навчальна книга — Богдан, 2015

*Лорі і Корделії —
моїм Ківрін*

А позаяк губиться у плині часу, зникаючи з пам'яті нащадків наших те, що належить пам'ятати, я, очевидець лиха такого великого, що ніби увесь світ, як був, опинився під владою Суцільного Зла, сам однією ногою в могилі, у чеканні загибелі вирішив записати речі, свідком яких був.

А позаяк урветься літопис разом із літописцем і праця загине із трударем, я залишу чистий пергамент для подальших записів, якщо раптом хоч одна людина виживе, та хтось із коліна Адамового уникне мору і продовжить моє починання...

Брат Джон Клин, 1349 р.

КНИГА 1

Дзвонареві потрібна не так сила, як уміння витримувати час... Тільки дві речі пам'ятайте, викинувши з голови все на світі: дзвін-і-час, час-і-дзвін.

Рональд Блайт «Акенфільд»

Розділ 1

Данворті прочинив двері до лабораторії, і його окуляри одразу ж запітніли.

— Я не спізнився? — він зняв їх і короткозоро примружився на Мері.

— Зачини двері, тебе зовсім не чути за тими жахливими гімнами.

Данворті зачинив двері, однак навіть це не врятувало від «Усі, хто вірує!», що долинали знадвору.

— Я не спізнився? — запитав знову.

Мері похитала головою.

— Ти лише промову Гілкріста прогавив.

У тіснязі спостережного майданчика їй довелося відхилитися, щоб Данворті пройшов. Мері зняла пальто і вовняний капелюх, поклала їх на сусідньому кріслі поряд із великою господарчою сумкою, доверху набитою пакунками, а потім поправила сиве волосся.

— Дуже довга промова про першу подорож у часи середньовіччя, — мовила вона, — а також про коледж Бразеноус, що посів належне місце перлини у вінці історичної науки. Там як, досі дощить?

— Так, — відповів Данворті, протер окуляри краєм шалика і, почепивши тонкі дужки на вуха, підійшов до прозорої перегородки, щоб подивитися на машину часу. У центрі лабораторії стояла розбита повозка, а надовкола лежали розкидані валізки

та дерев'яні скрині. Згори звисали захисні екрани машини, обтягнуті чимось подібним до прозорої парашутної тканини.

Наставник Ківрін Латімер, котрий виглядав іще старішим і кволішим, аніж звичайно, стовбичив біля однієї з валізок. Монтоя, вдягнена у джинси й камуфляжну жилетку, схилилася над панеллю, нетерпляче поглядаючи на циферблат наручного годинника. За пультом Бадрі стукав по клавіатурі та похмуро читав дані, що відображалися на екранах.

— Де Ківрін? — спитав Данворті.

— Поки що немає, — відповіла Мері. — Проходь і сідай. Скид планували провести опівдні, не раніше, і я вельми сумніваюся, що у них вийде здійснити все вчасно. Хіба що Гілкріст штовхне ще одну промову.

Вона накинула пальто на спинку свого крісла та поставила сумку з пакунками на підлогу.

— Сподіваюся, це не протягнеться весь день. О третій мені треба забрати Коліна на вокзалі. Це мій внучатий небіж, він їде поїздом.

Мері оглянула сумку.

— Моя небога Діедра подалася в Кент на свята та попросила, щоб він трохи пожив у мене. Сподіваюся, дощ припиниться до того, як він буде тут, — казала вона, копирсаючись у сумці. — Йому дванадцять, гарний хлопчик, такий жвавий, от тільки розмовляє жахливо. Суцільні тобі якщо не «погибель», то «капець». І ще Діедра дає йому забагато солодкого.

Жінка щось шукала і шукала у сумці.

— Дивись, що я купила йому на Різдво, — витягнула вона на решті вузьку коробочку в червону та зелену смужку. — Я сподівалася після магазинів перепочити, а вже потім прийти сюди, та дощ завадив. Усе, що вдалося — перевести подих під цю дурну електронну шарманку на Хай-стріт.

Мері відкрила коробку та розгорнула тканину.

— Гадки не маю, що носять тепер хлопчики його віку, але шалики поза часом, як ти вважаєш, Джеймсе? Джеймсе!

Він відвернувся від екранів, які поглинали всю його увагу.

— Що?

— Я кажу, ти не вважаєш, що на Різдво завжди доречно дарувати хлопчику шалики?

Джеймс зиркнув на шалик, який вона витягла на огляд — той був із темно-сірої вовни-шотландки. Такого він не одягнув би нізачо п'ятдесят років тому, коли сам був хлопчиком.

— Так, — він відвернувся до моніторів.

— Що таке, Джеймсе? Щось негарзд?

Латімер узяв невелику оздоблену латунню скриньку, а потім розгублено став дивитися навколо, немовби забув, що хотів з нею робити. Монтоя мигцем глянула на годинника.

— Де Гілкріст? — спитав Данворті.

— Вийшов туди, — Мері вказала на двері за машиною. — Він розповідав про історичне покликання відділення медієвістики, трошки побалакав із Ківрін, технік провів якісь перевірки обладнання, а потім Гілкріст із нею вийшли у ті двері. Напевно, вони й досі там, готує її.

— Готує її, — машинально повторив Данворті.

— Джеймсе, прохось і сідай, і розкажи мені нарешті, що трапилося, — вона схвала шалик назад до коробочки та запхала все у сумку, — і де ти ходив? Я сподівалася, що ти вже будеш тут сидіти, коли я прийду. Адже Ківрін твоя улюблена вихованка.

— Я намагався розшукати голову історичного факультету, — відповів Данворті, дивлячись на екрани.

— Бесінгейма? Я вважала, він гайнув кудись на різдвяні канікули.

— Саме так, і Гілкріст скористався, що його призначено «в.о.», аби за відсутності голови відкрити Середні віки для подорожей у часі. Він скасував десяту категорію та довільно призначив категорії небезпеки на кожне століття. І знаєш, як він оцінив 1300-ті? На шістку. Шоста категорія! Був би тут Бесінгейм, такого б не допустив. Тільки його ніде не знайти, — з надією поглянув на Мері. — А ти не знаєш, де він?

— Ні, — відповіла вона. — Знаю лише, що десь у Шотландії.

— Десь у Шотландії, — з гіркотою повторив Данворті. — А, між іншим, Гілкріст відряджає Ківрін у століття, яке явно тягне на десятку, у століття, де були золотуха, чума, а Жанну Д'Арк стратили на вогнищі.

Він зиркнув на Бадрі, той щось говорив у мікрофон.

— Ти казала, що Бадрі провів тести. Які саме? Перевірки координат? Проекцію поля?

— Звідки мені знати? — вона відмахнулася від екранів, на яких постійно змінювалися таблиці та стовпчики цифр. — Я ж лікар, а не оператор машин часу. Здається, я впізнаю оператора. Він же з Баліолу, правда?

Данворті кивнув.

— Кращий технік Баліолу, — запевнив, спостерігаючи, як Бадрі стукає по клавішах панелі, не зводячи очей з мінливих вкладок. — Усі техніки Нового коледжу на вакаціях. Гілкріст вирішив взяти практиканта-першорічника, котрий ніколи не робив скиду з людиною. Новачка — і одразу на глибокий скид! Я порадив їм узяти Бадрі. Якщо я не спроможний зупинити скид, то хоч буду впевнений, що його здійснить досвідчений оператор.

Бадрі похмуро глянув на екран, витягнув із кишені рулетку й пішов до повозки.

— Бадрі! — гукнув Данворті.

Та той, очевидно, не почув. Обійшов по периметру довкола скринь і ящиків, обмірюючи рулеткою, пересунув один ящик трохи вліво.

— Він не чує тебе, — сказала Мері.

— Бадрі! — крикнув Данворті, — нам треба поговорити.

Мері підвелася.

— Він не може тебе почути, Джеймсе, — повторила вона. — Перегородка звуковідпірна.

Бадрі щось сказав Латімеру, котрий зі спантеличеним виглядом так і стояв, тримаючи оздоблену латунню скриньку. Бадрі забрав у нього скриньку та поклав її долі, на крейдяну мітку. Данворті пошукав поглядом мікрофона, але жодного не побачив.

— А яким чином ти слухала промову Гілкріста? — запитав у Мері.

— Гілкріст натиснув кнопку там, усередині, — пояснила вона, вказуючи на настінну панель поряд із системою.

Бадрі знову сів перед панеллю та сказав щось у мікрофон. Захисні екрани стали опускатися. Він сказав ще щось, і вони знову піднялися.

— Я наказав Бадрі усебічно перевірити абсолютно все: машину, розрахунки новачка, до дрібниць — усе-усе, — сказав Данворті, — та негайно перервати скид, за будь-якого відхилення, що б там Гілкріст йому не казав.

— Та Гілкріст не стане ризикувати нею, — заперечила Мері. — Він мені сказав, що вжив усіх заходів...

— «Усіх заходів»! Він не зробив тестів на сумісність, не перевіряв параметри. Ми два роки вивчали двадцяте століття в автоматичному режимі, перш ніж послати туди людину. Нічого він не перевіряв! Бадрі запропонував йому відкласти скид, поки зможе здійснити бодай одне випробування, а Гілкріст натомість переніс скид на два дні вперед. Ця людина нічого не тямить.

— Але він пояснив у своїй промові, чому скид має відбутися саме сьогодні. Сказав, що люди у чотирнадцятому столітті не зважали на дати, за винятком необхідності вирощувати і збирати врожай та ще на церковні свята. Концентрація святкових днів довкола Різдва була найбільшою, через що медієвістика змушена посилати Ківрін зараз, аби вона за Різдваним циклом зуміла визначити свій час перебування, щоб точно прибути на точку randevу якраз двадцять восьмого грудня.

— Він відправляє її зараз, бо не має чим зайнятися на Різдво, — мовив Данворті, не зводячи погляду з Бадрі.

Той із сумним виглядом усе натискав і натискав якусь клавішу.

— Хіба не можна відправити її на наступному тижні та скористатися Хрещенням як датою randevу? Півроку випробувань у автоматичному режимі і тоді він міг би відправляти її будьколи. Але Гілкріст відправляє її зараз, бо Бейсінгейм на святах і не може його зупинити.

— Отакої! — сказала Мері. — А я боялася, що він це мені самій кине. Коли я пояснила, скільки ще треба Ківрін лишатися в лазареті, він про це прохопився. Та я пояснила, що потрібен час, щоб щеплення дали результат.

— Рандеву призначено на двадцять восьме грудня, — гірко мовив Данворті. — Ти уявляєш, що за день? Побиття немовлят! Дуже доречно для цього скиду.

— То чому ж ти не зупинив його? Міг же просто заборонити Ківрін вирушати. Ти — її наставник.

— Ні, не я. Вона студентка Бразеноуса. Латімер її наставник, — він змахнув рукою у бік Латімера, котрий знову схопив оздоблену латунню скриньку й здивовано оглядав її. — До Баліолу вона приходила лише заради мого неофіційного наставництва.

Данворті відвернувся до скляної перегородки.

— І я одразу сказав Ківрін, що їй не потрібна ця мандрівка.

Дівчина прийшла до нього ще першокурсницею.

— Я хочу вирушити у середні віки, — заявила вона. Зросту в неї було метр п'ятдесят, а світле волосся Ківрін заплітала в косички. Виглядала ще недостатньо дорослою, аби вулицю перейти самотужки.

— У вас нічого не вийде, — мовив Данворті, і в цьому полягала його перша помилка. Треба було відіслати її назад, на відділення медієвістики, порадивши обговорити сутність питання зі своїм викладачем. — середньовіччя закрите, воно має десяту категорію.

— Категорія десять, — сказала Ківрін, — та вона, за словами пана Гілкріста, не витримує жодної критики. Він каже, що ці категорії встановлювали без урахування аналізу окремо за роками. Відштовхувалися від тогочасного рівня смертності, обумовленого поганим харчуванням і відсутністю медичної допомоги. Категорії не мають бути такими високими для істориків, за умови щеплення від хвороб. У планах пана Гілкріста просити Історичний факультет змінити оцінку категорій і відкрити частину чотирнадцятого століття.

— Не можу уявити, що істфак відкриє доступ у століття, де були не лише «Чорна смерть» і холера, а й Столітня війна, — сказав тоді їй Данворті.

— Але для них це можливо, і як тільки вони це зроблять, я хочу вирушити.

— Це неможливо. Навіть відкривши середньовіччя, відділення медієвістики не пошле туди жінку. Жінка без супроводу в чотирнадцятому столітті — ніхто. Лише представниці нижчих верств не мали його й зазвичай ставали законною здобиччю лихої людини чи звіра. Жінки шляхетного походження та з новонародженого

середнього класу постійно перебували під опікою батьків, чоловіків, слуг, зазвичай усіх них, та зрештою, хоч би ви й не були жінкою, ви — студентка. Чотирнадцяте століття занадто небезпечне для відрядження студента. Вони пошлють досвідченого історика.

— Небезпек там не більше, ніж у двадцятому столітті, — заперечила Ківрін. — Іприт і автокатастрофи, і надзвичайно прицільна зброя. Ніхто, принаймні, бомбу на мене не скине. А де, скажіть, взяти досвідченого історика-медієвіста? Ніхто не має досвіду роботи на місці, а історики з відділення двадцятого століття з вашого Баліюлу про середньовіччя анітрохи не знають. Нікому нічого не відомо. Є лише уривки літописів, парафіяльних реєстрів і податкових відомостей, але ніхто не скаже, на що в цілому схожим було їхнє життя. Ось чому я хочу туди вирушити. Я хочу довідатися, як вони жили, що вони любили. Ви мені допоможете?

Урешті-решт він сказав:

— Боюся, вам доведеться обговорити це на відділенні медієвістики, — та було вже запізно.

— З ними я говорила. Жоден із них не знає чогось про середньовіччя. Маю на увазі — чогось практичного. Пан Латімер викладав мені середньовічну англійську, але то були лише відмінки займенників і чергування голосних. Він не навчив мене і два слова зв'язати. А мені треба знати мову, звичаї, — насідала вона на Данворті, — і про гроші знати необхідно, і про застільні манери тощо. Ви знаєте, що вони не користувалися посудом? Вони випікали пласкі перепічки, так звані манчети, а доївши м'ясо, розламували їх на шматочки та з'їдали. Мені конче треба від когось навчитися таким речам, аби я згодом не прокололася.

— Я історик двадцятого століття, а не медієвіст. Середні віки я не вивчав уже сорок літ.

— Але вам відомі деякі тонкощі, які мені потрібно знати. Я зримо уявлю, якщо ви найточніше опишете все.

— Як щодо Гілкріста? — спитав, хоч і вважав того самовпевненим дурнем.

— Він працює над переглядом категорій і не має жодного вільного часу.

«А нащо їх переглядати, якщо він не може знайти істориків для відрядження?» — подумав Данворті.

— А що стосовно Монтої? У неї середньовічні розкопки біля Вітні, чи не так? Вона напевно знає що-небудь про звичаї.

— У пані Монтої так само жодної вільної хвилини, вона має клопіт із набором людей на розкопки Скейндгейта. Самі бачите, з ними усіма глухо. Лише ви єдиний зможете мені допомогти.

Краще б йому сказати: «Хоч там як, а вони працюють у Бразеноусі, а я — ні». Але натомість він зі зловтіхою слухав її розповідь про те, що й сам знав: Латімер старий і ледве пересувається, Монтоя — забудькуватий археолог, а Гілкріст нездібний навчати істориків. Данворті охопило прагнення скористатися Ківрін, аби виставити усіх медієвістів такими, якими вони є.

— Ми встановимо вам тлумачник. І ще раджу вам, учити церковну латину, нормандську французьку та старо-німецьку, на даочу до середньовічної англійської пана Латімера.

Ківрін одразу витягла з кишені олівець і записничок, почала укладати список.

— Вам знадобиться практичний досвід збирання яєць, доїння корови, садівництва, — загинав пальці. — Треба відростити довге волосся. Необхідно навчитися прясти веретенем, не механічною прядкою. Механічного прядіння ще не впровадили. І слід навчитися їздити верхи.

Він зупинився, підводячи до головного.

— І знаєте, що вам також треба освоїти? — промовив, уважно дивлячись, як вона схилилася, старанно занотовуючи, як її косички при тому погойдувалися над плечима. — Як лікувати відкриті рани та гнійні виразки, як копати могилу та готувати до поховання дитячий трупик... Рівень смертності залишиться вартим десятки, навіть якщо Гілкрісту вдасться домогтися зрушень у зміні класифікацій. Середня тривалість життя у 1300-х становила тридцять вісім років. Вам нема чого робити там.

Олівець Ківрін нерішуче завис над папером, вона зиркнула на Данворті.

— Куди мені піти дивитися на трупи? До моргу? Чи попроситися в лазарет доктора Аренса?

— Я сказав, що їй не можна вирушати, — не помічаючи нічого навколо, сказав Данворті, — але вона мене не послухалась.

— Я знаю, — погодилась Мері, — мене вона також не послухалась.

Він важко всівся поруч. Дощ і ця гонитва загострили його артрит. Він усе ще був у пальті. Через силу зняв його та розмотав шарф на шії.

— Я хотіла зменшити їй чутливість до запахів, — повідомила Мері. — Сказала їй, що запах чотирнадцятого століття може виявитися цілком убивчим, що ми просто не звикли до букету з екскрементів, зіпсутого м'яса та гнилятини. Попередила, що нудота може завадити справі.

— Але вона не послухалася.

— Ні.

— Я намагався пояснити їй, що середні віки були небезпечні, а Гілкріст не вжив достатніх заходів безпеки. Та вона сказала, що я даремно хвилююся.

— Може, й так. До того ж скид проводить не Гілкріст, а Бадрі, і ти наказав йому перервати все, якщо раптом виникнуть проблеми.

— Так, — сказав Данворті, стежачи за діями Бадрі крізь скло.

Той знов натискав клавіші по одній, зосереджений на екранах. Бадрі був кращим техніком не лише Баліолу, а й усього університету. І він здійснив не один віддалений скид.

— І Ківрін чудово підготовлена. Ти з нею працював, і я в лазареті весь останній місяць займалася з нею практичною підготовкою. Ківрін щеплена проти холери та черевного тифу, всього, що мало місце у 1320-му, де твоєї «улюбленої» чуми, до речі, ще й близько не було. «Чорна смерть» пройшлася по Англії аж у 1348-му. Я видалила Ківрін апендикс і зміцнила імунну систему. Зробила їй повний спектр антивірусів і прочитала скорочений курс середньовічної медицини. І вона багато чого ввчила сама. Вчилася лікувати травами, поки була в лазареті.

— Я знаю, — сказав Данворті. Попередні різдвяні канікули Ківрін провела за вивченням латинської меси, а ще вчилася шити й вишивати, та й він учив її всьому, що знав. Однак чи

захистить це знання від копит коня чи згвалтування п'яним рицарем, що повертається додому з хрестового походу? У 1320-му людей спалювали на вогнищах. Не буває щеплень проти того, що хтось, побачивши її проникнення, оголосить її відьмою.

Данворті кинув погляд на прозору перегородку. Латімер утретє взяв скриньку, та цього разу поставив її назад. Монтоя знов поглянула на свій годинник. Оператор із печальним виразом натискав клавіші.

— Мені слід було відмовитись від наставництва над нею, я не відмовив їй, аби показати Гілкрісту його повну некомпетентність.

— Неправда, — заперечила Мері. — Ти не відмовив їй, бо вона Ківрін. Вона нагадує тебе молодого: метка, винахідлива, рішуча.

— Я ніколи не був настільки безрозсудним.

— Був, ще й як був. Ось пригадую часи, коли ти дочекаєшся не міг, щоб кинутися до Лондона у 1940 рік, і бомби сипалися тобі на голову. І ще я пам'ятаю випадок, пов'язаний з Бодлеїнською бібліотекою.

Двері підготовчої кімнати відчинилися, і Ківрін з Гілкрістом вийшли до зали. Ківрін притримувала довгі спідниці, ступаючи поміж розкиданих скринь. Була вдягнена у білий, підбитий кролячим хутром плащ і яскраво-синю сукню, що вчора демонструвала йому. Вона запевняла, що плащ — ручної роботи, та він був схожим на стару вовняну ковдру, край якої закинуті на плечі. А рукави сукні виявилися такими довгими, що майже повністю ховали руки. Довге біляве волосся дівчини було зачесане назад, перев'язане стрічкою і вільно спадало їй на плечі. Але все одно Ківрін усе ще виглядала надто молодою для самостійного переходу вулиці.

Данворті підскочив, готовий бити по склу, ледве Ківрін кине погляд на нього. Але на півдорозі вона зупинилась у завалах, її обличчя застигло у напівоберті, погляд був спрямований донизу, до міток на підлозі. Вона ступила крок уперед, підтягуючи важкі спідниці.

Гілкріст пройшов до Бадрі, сказав щось і взяв з панелі дистанційний пульт. Ним він став перевіряти хуткими рухами світлового пера усе по пунктах.

Ківрін щось сказала йому, вказуючи на оздоблену латунню скриньку. Монтоя, котра заглядала над плечем Бадрі, невдоволено підійшла до дівчини, хитаючи головою. Ківрін повторила щось, уже наполегливіше, і Монтоя, ставши навколішки, пересунула скриньку ближче до візка.

Гілкріст перевірів ще один пункт переліку, звернувся до Латімера, той пішов та приніс пласку металеву коробку. Гілкріст узяв її, щось мовив Ківрін, і вона стулила долоні перед грудьми. Потім схилила до них голову та почала говорити.

— Це що, практичні уроки молитви? — поцікавився Данворті. — Авжеж, саме те, що треба, бо крім Всевишнього, ніхто під час цієї практики їй не допоможе.

Мері знову висякалася.

— То вони перевіряють чіп.

— Який ще чіп?

— Спеціальний звукозаписувальний мікроприлад, на який вона може занотувати свою польову роботу. Тогочасні люди переважно не вмiли ані читати, ані писати, тому я вживила їй у один зап'ясток мікрофон і оцифровувач, а пам'ять — у другий. Вона вмикає його, стискаючи пучки стулених долонь. Коли вона говорить у нього, це виглядає так, ніби молиться. Він розрахований на два з половиною гігабайти, щоб вона змогла записувати спостереження за два з половиною тижні.

— Ліпше ти вшила б їй локатор, щоб вона могла покликати на допомогу.

Гілкріст, тримаючи металеву коробку, ще не був задоволений. Коли він дав знак Ківрін, вона трошки підняла руки. Довгий край рукава відкотився. На руці в неї був поріз, тонка лінія засохлої крові тяглася з нього додолу.

— Щось негаразд, — сказав Данворті, — у неї поранення!

Ківрін ще раз говорила собі у руки. Гілкріст кивнув. Ківрін побачила Данворті й привітно усміхнулася. Її скроня теж була у крові, а волосся над нею просякло та злиплося. Гілкріст помітив присутність Данворті, яка його роздратовала.

— Вона ще не встигла вирушити, а вони її вже покалічили! — Данворті влупив по склу.

Гілкріст повернувся до настінного пульта, натиснув кнопку, а тоді підійшов до нього.

— Пане Данворті, — почав, а помітивши Мері додав: — Докторе Аренс. Я зворушений вашим рішенням прийти, щоб побачити відхід Ківрін, — він невиразно наголосив на останніх словах, що прозвучало погрозою.

— Що трапилося з Ківрін? — спитав Данворті.

— Трапилося? — здивувався Гілкріст. — Не знаю, про що ви.

Ківрін попрямувала до перегородки, притримуючи спідницю закривавленою рукою. На щоці в неї був ще й ліловий синець.

— Я хочу з нею поговорити.

— Боюся, на це вже нема часу, — відказав Гілкріст. — Нам треба дотримуватися графіка.

— Я вимагаю розмови з нею.

Гілкріст стулив губи, й дві білі смужки проступили у нього обабіч носа.

— Чи можу я нагадати вам, пане Данворті, — промовив холодно, — що цей скид є Бразеноуським, а не Баліольським. Я, зрозуміло, високо ціную ваше сприяння щодо залучення вашого техника, шаную ваш багаторічний досвід як історика, але запевняю вас, що все тримаю під контролем.

— Тоді чому вашого історика побито перед відправкою?

— Ой, пане Данворті, я така рада, що ви прийшли, — підійшла Ківрін. — Боялася вже, що не матиму змоги сказати вам «до побачення». Це ж не назавжди?

Назавжди.

— У вас кров тече, — сказав Данворті. — Що сталося? Щось негарзд?

— Пусте, — відповіла Ківрін, ніяково торкнувшись скроні, а після того зиркнувши на пальці. — Це частина маскараду.

Вона позаду нього помітила Мері.

— Ой, докторе Аренс, ви також прийшли, мені дуже приємно.

Та підвелася, не випускаючи з рук сумку.

— Я хотіла б оглянути ваші антивірусні щеплення, — сказала вона. — У вас немає якихось інших проявів, крім набряку? Не свербить?

— Із цим усе гаразд, докторе Аренс, — Ківрін швидко підняла та опустила рукав, не давши Мері добре роздивитися внутрішній бік руки. Там був ще один синець, що з лілового почав перетворюватися на чорно-синій.

— А чому в неї кров, тебе не цікавить? — сказав Данворті.

— Це частина маскараду. Я вже казала вам, що я — Ізабель де Бовріє, зазнала нападу розбійників під час подорожі, — пояснила Ківрін. Вона обернулася та вказала рукою на скрині та розламаний повіз. — Мої речі було вкрадено, а сама я ледь не загинула. Цю ідею підкинули мені ви, пане Данворті, — додала докірливо.

— Я абсолютно ніколи не пропонував вам починати побиттям та кров'ю.

— Театральний грим замість крові був недоцільним, — вставив Гілкріст. — «Проба» не дала нам статистично значної вірогідності можливості уникання поранень.

— І задля цього ви нічого кращого не вигадали, ніж поранення справжнє? Натомість ви просто вдарили її по голові? — розгнівався Данворті.

— Чи можу я нагадати вам, пане Данворті...

— Що це проєкт Бразеноуса, а не Баліолу? У себе, на відділенні двадцятого століття, ми прагнемо якомога захищати історика від поранень, не те що завдавати їх. Мені треба переговорити з Бадрі. Я хочу переконатися, що він перевірів розрахунки стажера.

Гілкріст зіщулився .

— Пане Данворті, пан Чаудгурі може й ваш співробітник, але скид — мій. Я запевняю вас, нами прораховано кожную можливість випадковості...

— Так і є, — підтримала Ківрін. — Мені навіть не боляче. Зі мною все гаразд, справді. Будь ласка, не сваріться, пане Данворті. Ідея бути пораненою належить мені. Я пригадала, що ви розповідали про беззахисність жінки у середніх віках, та й подумала — а це гарна ідея, якщо я виглядатиму більш беззахисною, аніж є.

«Неможливо бути більш беззахисною, ніж ти є», — подумав Данворті.

— Якщо я вдаватиму непритомність, то підслухаю, що кажуть про мене люди, й вони мене не питатимуть ні про що, усе ж бо буде зрозуміло...

— Вам пора зайняти позицію, — сказав Гілкріст, погрозово наблизившись до пульта.

— Я йду, — відповіла Ківрін, та з місця не рушила.

— У нас усе готово для запуску машини.

— Знаю, — твердо мовила вона, — я піду не раніше, ніж попрощаюся з паном Данворті і доктором Аренс.

Гілкріст стримано кивнув і повернувся до перекинутої повозки. Латімер щось запитав у нього, він відповів різко.

— І що ж являє собою це «зайняти позицію»? — поцікавився Данворті. — Він має вдарити по голові, бо «Проба» повідомила йому про деяку статистичну ймовірність, що хтось не повірить, що ваша непритомність справжня?

— Це означає — лягти долі, заплющивши очі, — глузливо відповіла Ківрін. — Не турбуйтеся.

— Та це не привід, аби вам не можна було зачекати до завтра, давши Бадрі час провести бодай перевірку параметрів.

— Я хотіла б ще раз подивитися на щеплення, — сказала Мері.

— Слухайте, ви припините чіплятися, обое? — відрубала Ківрін. — Мої щеплення не сверблять, поріз не болить, а Бадрі зранку тільки й займався цими перевірками. Я знаю, ви хвилюєтеся за мене, але, будь ласка, не треба. Скид буде на великий шлях із Оксфорда у Бат, приблизно в двох милях від Скендгейта. Якщо ніхто не трапиться на дорозі, я піду в село та повідомлю, що на мене наскочили розбійники. Після того зможу визначити місце перебування, щоб відшукати місце скиду знову, — вона приклала руку до скла. — Я хочу щиро подякувати вам обом за все, що ви зробили для мене. Я над усе прагнула вирушити у середні віки, і нарешті вирушаю туди.

— Напевно, ви відчуєте головний біль і втому після скиду, — зауважила Мері. — Це звичайні наслідки переміщення в часі.

Гілкріст повернувся до скляної перегородки.

— Вам час зайняти позицію.

— Мені треба йти, — сказала Ківрін, підібравши свої важкі спідниці. — Я дуже вдячна вам обом. Цього б не сталося без вашої допомоги.

— На все добре! — побажала Мері.

— Будьте обережні, — сказав Данворті.

— Гарзд, — відповіла Ківрін, хоч Гілкріст уже натиснув вирикача, і Данворті її не почув. Вона усміхнулася, махнула рукою та попрямувала до розбитої повозки.

Мері всілася у крісло й почала шукати по всій сумці носову хустинку. Гілкріст із пультом у руках зчитував пункти, Ківрін щоразу кивала, й він ставив позначку світловим пером.

— Що, як у неї через ту рану на скроні почнеться зараження крові? — спитав Данворті, стоячи біля скла.

— Зараження в неї не буде. Я зміцнила їй імунну систему, — сказала Мері і висякалася.

Ківрін сперечалася про щось із Гілкрістом, смужки біля його носа виразно окреслились. Вона похитала головою, і за хвилину він перевіряв наступний пункт різким роздратованим жестом.

Гілкріст і решта медієвістів могли бути некомпетентними, а от Ківрін — ні. Вона вчила середньовічну англійську, церковну латину та англосаксонську. Вона напам'ять завчила латинську мему та навчилася власноруч вишивати й доїти корову. Вона спромоглася логічно обґрунтувати перебування наодинці на дорозі між Оксфордом і Батом, вона мала тлумачник і посилену опірність організму, та не мала апендикса.

— Вона робитиме все якнайкраще, — сказав Данворті, — чим лише послужить виправданню того, що Гілкрістові підходить до середньовіччя не є недбалими і ризикованими.

Гілкріст пройшов до панелі й віддав пульт Бадрі. Ківрін знову склала руки, зараз ближче до обличчя, майже впритул до вуст, і почала говорити.

Мері підійшла та встала поруч із Данворті, мнучи у руці носовичка.

— Коли мені було дев'ятнадцять, а це було, ой, Господи, аж сорок років тому, ми із сестрою подорожували Єгиптом, —

розповіла вона. — Це було під час Пандемії. Всіх відправляли у карантин. Ізраїльтяни стріляли у кожного, хто був схожий на американця. Але ми тим не переймалися. Мені й на думку не спадало, що ми опинимося у якійсь небезпеці, що можемо заразитися або нас помилково сприймуть за американців. Нам кортіло подивитися піраміди.

Ківрін скінчила молитву. Бадрі відірвався від панелі та пройшов туди, де вона стояла. Побалакав з нею кілька хвилин, насупленість його не полишала. Ківрін опустила на коліна, відтак лягла долі на своє місце біля повозки, перевернулася на спину, а руку закинула за голову. Спідниця замоталася навколо ніг, технік розправив її, витягнув світловий вимірвач і, обійшовши довкола неї, повернувся на своє місце та сказав щось у мікрофон. Ківрін лежала, завмерши, кров у неї на чолі в світлі здавалася чорною.

— Боже, вона ще така молоденька, — вихопилось у Мері.

Бадрі, невдоволено подивився на підсумок на екрані, знову підійшов до Ківрін. Встав над нею, переступив через її ноги і поправив рукави. Він узявся вимірювати, пересунув їй руку так, аби виглядало, наче вона захищалася від удару нападника, знову переміряв.

— Ти бачила піраміди? — спитав Данворті.

— Що? — не зрозуміла Мері.

— Коли ви були в Єгипті. Коли вирушили на Близький Схід, нариваючись на явну небезпеку.

— Ні. У Каїрі оголосили карантин того дня, коли ми приземлилися, — вона глянула на Ківрін. — Натомість ми оглянули Долину фараонів.

Бадрі пересунув руку Ківрін на сантиметр, насуплений стояв біля неї мить, а відтак пішов назад до панелі. Гілкріст і Латімер прослідували за ним, а Монтоя відступила до підготовчої кімнати, щоб усі мали змогу бачити екран. Бадрі віддав команду, і напівпрозорі екрани почали опускатися на місце, відгородивши Ківрін, ніби завіса.

— Ми були такі задоволені поїздкою, — продовжувала Мері. — Нам вдалося повернутися без жодної подряпини.

Захисні екрани, чимось схожі на спідниці Ківрін, торкнулися низу й зупинились.

— Бережи себе, — прошепотів Данворті.

Мері взяла його за руку.

Латімер і Гілкріст з'юрилися перед екраном, спостерігаючи вибух цифр. Монтоя кинула погляд на годинник. Бадрі нахилився вперед і запустив систему. Повітря всередині захисного кола екранів засяяло від ущільнення спалахів.

— Стій! — гукнув Данворті.

Виклад «Книги Судного дня» (00008–00303)

Запис перший. 23 грудня, 2054. Оксфорд. Це будуть записи моїх історичних спостережень за життям в Оксфордширі, Англія, з 12 грудня 1320 року по 28 грудня 1320 року за старим стилем.

(Перерва)

Пане Данворті, я називаю ці нотатки «Книгою Судного дня» тому, що тут буде описано життя у середні віки, як у кадастрі, укладеному Вільямом Завойовником, нехай він і ставив за мету інше — переконатися, що народ усі податки заплатив до останнього золотого...

Я називаю їх саме «Книгою Судного дня», бо знаю, що ви дали б цим записам таку саму назву, адже впевнені, що зі мною має трапитися щось жахливе. Мені зараз чудово видно, як ви там, на спостережному майданчику, розказуєте бідолашній Аренс про всі жахіття 1300-х. Вам нема про що турбуватися — вона вже просвітила мене стосовно наслідків, які спричинює переліт у часі та щодо кожної середньовічної хвороби, з усіма страшними подробицями, хоча я й отримала щеплення від них і питомо захищена. А також попередила мене про те, що у чотирнадцятому столітті дуже часто відбувалися згвалтування. І коли я кажу їй, що в мене все вийде якнайкраще, вона не хоче нічого слухати. А в мене все вийде якнайкраще, пане Данворті.

Звісно ви вже знаєте це, і що я повернулася цілою та неушкодженою, й усе вийшло, як треба, адже на той час я вже повернуся

жива та здорова, тож не будете проти, якщо я з вас трошечки поглузую. Я знаю, ви дуже турбуєтеся за мене, і ще мені добре відомо, що без вашої допомоги і вашого наставництва я не повернулася б цілою та неушкодженою, якщо мені взагалі вдалося б повернутися.

І тому я присвячую цю книгу вам, пане Данворті. Без вас я не стояла б ось тут у кіртлі та плащі, говорячи у записувач, чекаючи, коли Бадрі з Гілкрістом завершать безкінечні розрахунки, і я нарешті зможу вирушити.

(Перерва)

Я на місці.

Розділ 2

— Ну ось, — Мері глибоко, повільно зітхнула. — Треба чого-небудь випити.

— Ти казала, що маєш зустріти хлопчика, — сказав Данворті, не зводячи очей з місця, на якому шойно була Ківрін. Там, за завісою, у повітрі мерехтіли сніжинки. Біля підлоги, ізсередини скло вкрила паморозь.

Страшна трійка з медієвістики усе дивилася на монітори, хоча на них уже нічого не було, крім прямої лінії завершення переходу.

— Раніше третьої його зустрічати не треба, — запевнила Мері. — Бачу, тобі варто трохи перепочити. На цій вулиці неподалік «Ягня та Хрест».

— Я хочу дочекатися, коли він здійснить прив'язку, — Данворті спостерігав за діями оператора.

Поки що нічого нового на моніторах не з'явилося. Бадрі лишався невеселим. Монтоя поглянула на годинник і щось сказала Гілкрістові, той кивнув, і вона схопила з пульта сумочку, махнула на прощання Латімеру та вийшла.

— Це Монтої горить повернутися на розкопки, а я затримаюся допоки не буду впевнений, що Ківрін переправлена без пригод.